

Ярослав Стельмах

Митькозавр із Юрківки

**Голодний, злий і дуже небезпечний,
або Якость у чужому лісі**

Повість-казка для дітей та звірят.

Пригоди зайченяти Люськи, злого льва Толябуна, великого природолюбця Буртіуса та декого ще у зовсім чужому лісі

Розділ I

У далеких і таємничих африканських джунглях жив лев Толябун. То був злий і невдоволений з усього лев. Коли світило сонце, він ричав через те, що йому було жарко; коли наставала темрява, він дратувався, що йому прохолодно; натщесерце ричав од голоду, а пообідавши — од того, що вже наївся. Його дратувало все на світі: дерева, річка, пташки, місяць, звірі, а через те, що він виказував своє роздратування голосним ревінням, тільки його й чути було з ранку до ночі.

Усім Толябун страшенно набрид, але ж його боялись і нічого не могли вдіяти. Він безкарно поїдав бідних звіряток і зрештою так знахабнів, що

мало не зжер навіть одного природолюбця. Мандрівник цей, на ім'я Буртіус, дослідив усе на світі і тепер прилетів на моторній повітряній кулі до Африки, щоб дослідити її. Прив'язавши свою кулю до якогось пеньочка, Буртіус прихопив дві підзорні труби, три біноклі, термос із кавою, записник і, згораючи від бажання що-небудь дослідити чи зробити яке-небудь важливе відкриття, рушив уперед.

Безсумнівно, то був найвидатніший дослідник усіх часів і країн. Ледь ступив він кілька кроків, а вже зробив цінні відкриття, які тут же старанно занотував у записнику. Давайте й ми поглянемо на списані рукою видатного вченого аркушки й прочитаємо:

Нічого дивного, що од цих великих відкриттів Буртіус дуже стомився і зголоднів. Тож він розстелив на землі невеличку скатертину, видобув

із похідної торбинки, в якій мав звичку носити найнеобхідніше, тобто харчі, пиріжок із м'ясом і заходився їсти. Не встиг учений відкусити вчетверте, як увагу його привернув якийсь здоровенний звір. Він виткнувся з-за кущів, утупив пожадливий погляд у Буртіусів пиріжок і почав наближатись.

— Е, ні-ні, — мовив великий дослідник, одразу зметикувавши, до чого воно йдеться, і ховаючи руку з пиріжком за спину, — я й сам голодний!

Другою рукою він розкрив свій щоденник і вже хотів було записати відкриття № 4: «В Африці живе величезний звір з чотирма лапами, довгим хвостом і жадібними очима», але не встиг. Знахабнілий і кровожерливий Толябун — а то ж, звичайно, був він, — дико заревів і кинувся вперед.

Від того страшного ревіння вчений знепритомнів і впав на свою скатертину, де й пролежав три години і чотирнадцять хвилин із затиснутим у руці пиріжком. А хижий невихований Толябун підбіг до торбинки і вмить зжер усе, що в ній було.

А було в ній немало: вісім пиріжків із м'ясом і сім із повидлом, чотириста грамів цукерок «Ану, відніми!», коробочка монпансьє і три яблука. Як бачите, не можна випробовувати долю, — я маю на увазі назву цукерок. Та не про те мова. Всі припаси

поклала до торбинки турботлива Буртіусова матуся, яка в цей час думала, де ж то її синочок, і тихенько зітхала. Адже всі матусі завжди думають про діток.

Умить проковтнувши всі припаси, лев кинувся до повітряної кулі. А щоб ви знали, до всіх повітряних куль знизу причеплений міцний кошик, аби мандрівникам було де сидіти і тримати консерви, мішки з піском та балон із летючим газом.

Отже лев заліз у кошик, бо сподівався знайти ще якусь поживу, коли це відчув, як лапи йому слабнуть, голова йде обертом... Він голосно заревів, не розуміючи в чому справа, і тієї ж миті обважніло гепнув на дно кошика і затих.

Минуло чимало часу, поки звірята надибали в траві хороброго Буртіуса.

— Ой, хто це? — скрикнули Мавпочка, Бегемотик і Жирафеня в один голос.

Не встиг учений відкусити вчетверте, як увагу його привернув якийсь здоровенний звір.

— А он, дивіться! — вигукнула Мавпочка, вказуючи туди, де між дерев бовваніла повітряна куля. Сонце її вже добряче нагріло, і куля рвалася вгору, та не могла злетіти, стримувана міцним мотузом.

— Ого, — зачудувався Бегемотик, — таке здоровенне. Це трохи схоже на дядька Слона, але ж

дядько Слон, по-моєму, не вмiє лiтати, та й кошика в нього нема.

— Ото ж бо й воно, — погодилося Жирафеня. — Давайте пiдiйдемо ближче.

І всi трохи боязко рушили вперед.

— Ой, менi здається, я вже десь бачила ось це, — мовила, злегка затремтiвши, Мавпочка, показуючи на Толябунiв хвiст, що звисав iз кошика.

— Ой, — додала вона по хвильцi, затремтiвши дужче, — менi здається, я навиtь знаю, на кому оте он бачила.

— Ой, — прошепотiла вона, тремтячи вже так, що й усi задрижали, — менi здається, там — Толябун!

Тiльки-но Мавпочка вимовила це iм'я, як усiх мов вiтром здмухнуло з галявини, а в навколишнiх кущах зашурхотiло: то тремтiли звiрятка.

— Це таки лев, — сказало Жирафеня. Воно ж було найвище й побачило, хто лежить у кошику. — Але чому вiн тодi не вискочив зi своєї засiдки й не кинувся на нас?

— Або чому ж вiн тодi не реве, як завжди, — задумливо промурмотiв Бегемотик. — Тут щось не так.

— Менi здається, — втрутивсь у розмову маленький Носорiг, який любив усякi подвиги, — цей вiдважний незнайомець вступив у смертельний двобiй з Толябуном, i вони обидва загинули.

— Правильно! — підхопив Бегемотик і гірко заривав. — Такий хоробрий дядечко — і загинув.

— Але як же вони могли битись, якщо дядечко тут, а лев аж он де, — засумнівалося Жирафеня.

— Я знаю, — вигукнув Носоріг. — Він помер од ран.

— Але щось я не бачу на ньому ран, — заперечило Жирафеня й підбігло до Буртіуса.

Всі поспішили за ним. Справді, на незнайомцеві не було не те що ран, а бодай маленької подряпини.

— Таємнича смерть, — прошепотів маленький Носоріг. Він любив читати різні пригодницькі книжки.

Та тільки-но він мовив ці слова, як Буртіус розплющив очі, звівся на ліктях і голосно чхнув.

— Будьте здорові! — гукнули всі.

— Дякую, дякую, друзі! — відповів дослідник і вже націлився схопити до рук свій щоденник, аби мерщій записати кілька нових відкриттів, коли побачив затиснутий у правиці недоїдений пиріжок.

— А де це, — стурбовано запитав Буртіус, — величезний звір з чотирма лапами, довгим хвостом і жадібними очима?

— Він там, — відказали всі хором, одразу ж здогадавшись, про кого йдеться. — У кошику, прив'язаному до тієї штуки.

— Та штука, — поважно мовив Буртіус, — зветься повітряною кулею, і я прилетів на ній досліджувати ваші краї. І вже, мабуть, немало дослідив би, якби не моє відкриття номер чотири.

— А що це за відкриття? — поцікавився Бегемотик.

— Отой же звір, — відказав Буртіус. — Він так мене налякав, що я знепритомнів з переляку, точніше, е-е-е, заснув з несподіванки! От я йому зараз покажу, — рішуче вигукнув хоробрий дослідник, кинувшись до своєї повітряної кулі.

— Не ходіть туди, — загукали звірятка. — Він вас з'їсть.

— З'їсть? — здивувався Буртіус. — Що ж це за цабе таке?

— Це лев Толябун, — пискнула маленька Зебра.

— Лев? Лев... Ах, лев, — знічено повторив дослідник. — Виходить, я зробив поки що тільки три великих відкриття. Просто я ще ніколи не бачив лева і думав, що відкрив його.

— Ну і як він поводитьсь?

— Жахливо! Просто жахливо! — закричали всі навперербій. — Він ображає нас і лякає. Через нього ми боїмося ходити до школи і навіть гуляти. Він уже з'їв кількох наших товаришів.

— А тепер нахваляється з'їсти мене, — прошепотів Бегемотик. — І обзиває череватеньким опецьком.

— Каже, що мій ріг зроблено з картону, і він коли-небудь одірве його та приб'є у себе в барлозі, щоб вішати капелюха, — поскаржився маленький Носоріг.

— А мені повисмикував усього хвоста, граючись у індіанця, — вигукнув із гушавини Павич. Він уже тижнів два сидів там, чекаючи, поки відросте новий хвіст.

— Він тільки те й робить, що страхає нас...

— Так він же справжнісінький бандит, — обурився Буртіус.

— Але стривайте, що він робить там, у моєму кошику?

— Спить, — одказало Жирафеня.

— Ах, негідник! — зарепетував раптом Буртіус, побачивши свою порожню торбинку. — Мої пиріжки! Мої пампушки з повидлом. О, мої цукерки! Де ви тепер? Я знаю де! Ви в череві цього ненажери, кривдника безневинних і беззахисних звіряток, цього басурмана, харцизяки і песиголовця! Але стривай-бо! Стривай! — Буртіус схопив свій кошик і заглянув у нього. Звірі здивовано Perezирнулися. — Таблетки! Мої таблетки! — почули вони.

Тут ми зробимо невеличкий відступ і пояснимо дивну поведінку мандрівника.

Буртіус об'їздив уже стільки країн, перечитав таку кількість книжок, познайомився зі стількома людьми і зробив таку силу-силенну відкриттів, що частенько почав забувати, що він знає і чи знає що-небудь взагалі. «Це від перенапруги, — казала його матуся. — Любий природолюбче Буртіусику, тобі треба відпочити. Не можна так перевтомлювати свою голівку». Але дослідник уперто не хотів відпочивати. Ледь повернувшись з однієї подорожі, він вирушав у другу і, нехтуючи порадами матусі, писав про свої мандри книгу за книгою. Це й призвело до сумних наслідків, що неодмінно трапляються, коли ми не слухаємо своїх матусь. Одного разу, приїхавши з Північного полюса, Буртіус, як завжди, зачинивсь у своєму напакованому книжками і всякими цікавими речами кабінеті й засів за нову книгу. Учений світ нетерпляче чекав на її появу. Через два тижні Буртіус закінчив роботу й поніс книгу до редакції. Але що то була за книга! Замість спостережень на Північному полюсі Буртіус написав «1000 способів приготування яєчні». А цю книгу він опублікував іще сім років тому. Мало того, під кожним номером від першого до тисячного було написано одне і те ж: «На змащену вершковим маслом чи смальцем пательню розбити одне, два, три, чотири, п'ять або

більше яєць, залежно від апетиту. Тримати на вогні до повного приготування».

Любитель природи нахвалявся випустити доопрацьований варіант, у якому містилось би дві тисячі рецептів, і втерти носа всім кухарям та вченим планети. Однак цей задум так і залишився незавершеним, бо дослідника-кулінара поклали до ліжка. «Перевтома, — сказали лікарі. — Він занадто багато працює».

Одужавши, невтомний мандрівник одразу ж почав лаштуватись у подорож до Африки.

— Тільки одна умова, — попередила його матуся. — Я певна, що й там, далеко від рідної домівки, ти працюватимеш день і ніч. Ось тобі пакетик, а в ньому таблетки для сну. Рівно о дев'ятій годині вечора маєш ковтати одну таблетку й одразу засинатимеш. А вранці прокидатимешся, сповнений сил і енергії. Я покладу пакетик до твоєї торбинки з харчами. Тож не забувай вчасно приймати ліки.

І от тепер, зрозумівши, що разом із їжею лев ковтнув таблетки й заснув, Буртіус зайшовся од сміху.

— Тепер цей ненажера спатиме й спатиме, — реготав він. — Тож давайте придумаємо, як його провчити, щоб він запам'ятав це назавжди і більше нікого не кривдив. Для початку біжи, Бегемотику, зв'яжи його, поки не прокинувся.

Звірята наблизилися до повітряної кулі. Бегемотик поліз до кошика.

— Ой, дивіться, що я знайшла, — мовила, нахилившись над Буртіусовою торбинкою, Мавпочка. — А ось ще, і ще. Скільки їх тут!

— Чого? — здивувався мандрівник.

— А ось, дивіться, — Мавпочка простягла вперед лапку. Якись маленькі горошинки білили на її долоні.

— Таблетки, — прошепотив Буртіус. — Це ж таблетки. Виходить...

Договорити він не встиг. Могутнє ревіння розітнуло тишу, і над краєм кошика повітряної кулі з'явилася розлючена левова морда.

— Рятуйтеся хто може! — закричав Бегемотик, одскочивши вбік: адже він устиг зв'язати левові тільки передні лапи.

Зв'язані могутні лапи сперлися на край кошика. Ще секунда...

І раптом Буртіус вихопив із-за пояса ножа, якого завжди носив при собі, й кинувся вперед.

Звірі завмерли: невже цей безстрашний чоловік сам-один зітнеться з хижакком? На мить лев отетерів, але лише на мить. Ось очі його хижо заяскріли, він трохи подався уперед...

І саме тут Буртіус з розмаху вдарив ножем по туго напнутому мотузу, що тримав повітряну кулю. Не встиг ніхто й отямитись, як вона рвонулась

угору, швидко набираючи висоту. З піднебесся пролунало жахливе моторошне ревіння лютого, обдуреного, але вже не страшного лева. Вдячні мордочки всіх звіряток повернулися до відважного природолюбця.

— Що трапилося, професоре? — запитав маленький Носоріг.

— Думаю, ви вже й самі здогадались, — одказав той, полещений словом «професор». — Виявляється, лев з'їв лише дві-три таблетки, а не весь пакетик, як я гадав, бо той розірвався. А коли Бегемотик зв'язував йому лапи, проснувся. Та я радий, що все так добре скінчилося.

— І ми раді і дуже вам вдячні, шановний Буртіусе, — мовила Мавпочка. — Але як же ви тепер без повітряної кулі? Як дістанетеся додому?

— Хе-ге, — мовив, посміхаючись, Буртіус. — Коли-небудь я прилечу сюди вдруге і розповім вам, як я один мандрував на плавучій крижині, як вижив на острові, де були самі лише крокодили, як без ковтка води два тижні йшов пустелею. Та це вже наступного разу. А зараз мені час іти, бо матуся моя хвилюватиметься. Лишайтеся здорові.

І він пішов, цей скромний і хоробрий мандрівник, у грудях якого билося добре і чуйне серце. А звірята з глибокою вдячністю і сльозами на очах дивились йому вслід.

Може, колись, читачу, я розповім тобі про всі оті незвичайні пригоди відважного Буртіуса і про пригоди, яких він зазнав, поспішаючи додому, до своєї матері.

Але зараз ми не можемо полишити без нагляду лева. Він сповнений люті, жадоби помсти, він голодний, він летить не знати куди і ще може заподіяти чимало лиха.

Тож попрощаємося з нашим любим Буртіусом і рушимо слідом за Толябуном.

Розділ II

У вівторок двадцять сьомого липня, а може, то було двадцять восьме липня, йшло собі лісом зайча. У прегарному настрої дибало воно лісовою стежкою і лизькало цукрового півника на паличці — вранішній гостинець від матері. Час од часу зайча замислювалося над такими важливими питаннями: якщо лизати півника один раз на кожні п'ять кроків, то чи стане його на дорогу до луку в кінці лісу, де ростуть такі гарні квітки, або ж на скільки лизів взагалі стане того півника.

Безперечно, то були дуже важливі питання, і, поринувши з головою в складні обчислення, зайча й незчулось, як у руках у нього лишилася сама тільки паличка.

«Ой-йо-йой», — подумало воно, з жалем позираючи навкруги, мовби цукровий півник міг спурхнути з палички й сховатися десь у кущах. І раптом воно вздріло неподалік якусь здоровецьку білу кулю, що видніла поміж дерев. Куля та, трохи поморщена, шарпалась од подувів вітру, сіпалась то вгору то вниз, але заплуталась безнадійно в гілках і не могла вже злетіти.

«Ух ти!» — вигукнуло зайча і, згораючи од цікавості, пострибало до кулі.

Воно вже встигло уявити, як гарно гулятиме з такою кулею на мотузці, аж раптом побачило просто перед собою якогось незнайомого величезного жовтого звіра з довгим хвостом. Він лежав на траві зі зв'язаними передніми лапами і дивився на зайча.

— З-з-д-д-ра-а-с-т... — пробелькотіло зайча і зупинилося про всяк випадок на безпечній відстані.

— Здрастуй, здрастуй, серденько, — ласкаво озвався звір. — Як живеш?

— Д-д-я-а-к-у-у... Д-д-ообр... — відповіло зайча. Не те, щоб воно злякалося, ні, просто в нього була така звичка — в деяких випадках трошки заїкатися.

— Чудово! Це справді чудово! — вигукнув жовтий звір. — Я дуже люблю, коли хтось добре живе. Я й сам живу непогано, але оце трапилася зі

мною халепа! — Тут він ображено замовк і зволоженими очима подивився перед себе.

«Бідний», — міркувало зайча, підступаючи ближче, і спитало:

— Яка халепа?

— Бачиш... До речі, як тебе звати?

— Люська! — сказало зайча. — Я вже скоро піду до школи.

— Яке гарне ім'я, — розчулився звір. — І як воно тобі личить!

Люська ледь порожевіла.

— Так-от я, бачиш, великий друг усіх африканських звіряток.

— То ви, значить, аж із Африки! — здивувалася Люська.

— Еге ж, прямисінько з неї.

— А як ви опинились у нас? Це ж дуже далеко.

— Ще б пак! — погодився жовтий звір і злегка рикнув.

— Ой! — відскочило зайча. — Чого це ви?

— Згадав своїх друзів, — відповів той. — У мене їх дуже багато. Сумують, мабуть, без мене. І Жирафеня, і Мавпочка, і опецьок той, Бегемотик, смачненький такий...

— Хто смачненький? — насторожилася Люська.

— Хіба я сказав «смачненький»? Маленький! — поправився жовтий звір. — Усі маленькі звірята мене дуже люблять, бо я їх найперший друг, товариш, брат і захисник.

— Значить, і нашим будете захисником? — спитало довірливо зайча.

— А від кого вас захищати?

— Та ніби нема від кого. Був у тутешніх лісах Вовк, та й того перевиховали.

— Отож, ви тут усі нелякані? — зрадів жовтий звір.

— Ні.

— Неполохані?

— Ні-і.

— Це добре, добре. Не те, що в наших лісах. Усі аж трусяться, як мене побачать.

— Чому? — поцікавилась Люська.

— Та на radoщах. «От, — кажуть, — іде наш найперший друг і захисник». Еге ж, так прямо і кажуть. О! Хочеш, буду і твоїм другом?

— Хочу! — пискнула Люська.

— Ну от! А звуть мене Толябун.

— Толябун? Це по-нашому, мабуть, буде Толик?

— Толик? Х-хе. Хай так.

— І від кого ж ви їх захищаете? — мовило по хвильці зайча.

— Ого! Багато, знаєш, є всяких звірюг, які тільки й мріють когось скривдити. От, наприклад, трирогий пацюк або отой, з двома пащами, ах, забув, як зветься, — потрусив головою Толябун.

— Як це — з двома пащами? — роззявила рота Люська.

— А так: одна спереду, а друга ззаду, і в кожній по сімдесят три зуби, — брехав далі Толябун.

— Вони ж, мабуть, страшні, — знову почала заїкатися Люська. Така вже в неї була звичка.

— Ще й які! — ствердив лев. — Але мене бояться. Я їм кажу: «Ви тільки зачепіть кого-небудь! Матимете справу зі мною». І не чіпають. Е! Це ж вони мені й помстилися. Життя, Люсю, суворе. Підіслали до мене шпигуна в окулярах, із сонними таблетками і, коли я заснув, зв'язали й відправили на цій кулі. П'ять діб носило мене в повітрі, і рiски в роті не мав. Ух, я їх, хай-но повернуся!

— Як же ви повернетесь, Толику? — співчутливо запитала Люська. — Може, я вам чимось допоможу? Адже ви хочете додому.

— Ще й як! Замість того, щоб бігати рідними джунглями і шукати собі здобич, я лежу тут, казна-де, голодний і зв'язаний.

— Чого ж це я стою! — спохопилося зайча. — Бідний Толик. — І, підбігши до лева, почало

розв'язувати міцні пута. — А про яку здобич ви говорите: про їжу?

— Еге, про їжу.

— А що ви любите їсти?

— А ти? — ухилився од відповіді Толябун.

— Моркву!

— І я моркву. От і доводиться її добувати.

Поки знайдеш дерево, поки залізеш на нього...

— На дерево? Хіба морква росте не в землі? — сплеснула лапками Люська.

— Ти розв'язуй, розв'язуй, — поквапив лев. — Це, певно, у вас росте в землі, а у нас на деревах, — викрутивсь він, бо й уявлення не мав, що таке «морква».

— А капуста теж на деревах? — розпитувала Люська.

— Ні, капуста на кущах! Я її теж люблю, — додав поквапливо. — Ех, зараз би капусточки пожувати...

— А я вас пригощу. У нас є, — пообіцяла щиросерда Люська. — Ну от і готово! — мовила, розв'язавши останній вузол.

— Але понад усе я люблю знаєш що? — спитав хижий Толябун, ступаючи ближче до зайчати.

— Що? — перепитала Люська, довірливо дивлячись йому у вічі.

— Таких пухнастеньких маленьких дурненьких зайчаток, як ти! — заревів лев і кинувся на неї.

Не встигла Люська навіть і злякатись, як ноги вже несли її геть, а за нею мчав страхітливий Толябун.

— Стій! Кому кажу! — кричав він. — Усе одно спіймаю. Стій, бо гірше буде!

Але Люська не уявляла гіршого, ніж бути з'їденою, і мчала навмання прудкіш од вітру. Поминувши верболіз, обоє вибігли в поле. Скільки тривала та гонитва, ніхто не зміг би сказати. Певно, Толябун легко наздогнав би Люську, якби в нього не затерпли лапи, що були довго зв'язані. До того ж звір дуже підупав на силі, бо п'ять днів нічого не їв.

Надвечір попереду завиднів якийсь чужий ліс. Зайча поминуло перші дерева й озирнулось: лев уже не біг, а шкандибав із останніх сил. І тут Люська зрозуміла, що врятувалась.

— Гей, ти! — крикнула вона. — Ось на тобі! — й показала левові язика. Тоді дременула в ліс і зникла за деревами.

Дивлячись їй услід, Толябун од люті дер пазурами якогось стовбура.

Одного погідного сонячного дня песик Бурмосик, добряче поснідавши, взяв кошика й подався збирати суніці для свого найкращого друга

цапка Буцика. Адже Буцик найбільше у світі любив солодкі суниці, що ростуть на галяві біля озерця. Про ту галяву, ніхто, крім песика, в лісі не знав, а він про неї не дуже розводився: адже суниця на ній росла не така, яку ви звикли бачити, а куди більша. До того ж і родила ціле літо поспіль. Цю суницю Бурмосик виростив сам і дуже нею пишався. Була вона солодка, як мед, і навіть Буцик частенько казав: «Такої суниці мені ще не доводилося їсти. Ти, Бурмосику, — справжній природознавець».

Та цього разу, вийшовши на галявину, Бурмосик зрозумів, що хтось на ній господарював. Тут були об'їдені ягоди, там прим'яті листочки, а на землі — сліди чийось лапок. «Ну от, — подумав він. — Я так і знав». Поставив поруч свою лапку: ні, його слід був більший, а цей і на Буциків не схожий. Хто ж це міг бути? Отак роздумуючи, він заходився збирати ягоди. Майже наповнивши кошик, песик раптом помітив: з-під куща ліщини витикається чийсь хвостик. Бурмосик ступив ближче й побачив, що то спить зайченя. «Так от хто їв мою суницю», — здогадався Бурмосик і злегка загарчав. Чи то загарчалось йому голосніше, ніж хотілося, чи в того зайчати був дуже хороший слух, але воно миттю скочило на ноги і стрибнуло за кущ, кліпаючи зі сну великими очками. Та, побачивши перед собою досить симпатичного песика, навіть спромоглося на усмішку й запитало:

— Ти хто?

— Я Бурмосик. А ти?

— А я Люська.

— Так ти дівчисько! — розчаровано вигукнув Бурмосик.

— Не дівчисько, а дівчинка, — виправило його зайча. — Що це за слова в тебе? Ти що, в лісі виховувався?

— Таки в лісі, — ствердив песик.

— Ой, ну що це я питаю! — засміялася Люська. — Певне ж, у лісі. Це просто так говориться, коли хто не дуже вихований.

— То я, по-твоєму, не дуже вихований? — засмутився Бурмосик.

— Ні-ні-ні! Це я спершу так подумала, — відповіла Люська. — А тепер бачу, що ти дуже навіть чемний. Слухай, — насторожилась вона, — а ти тут поблизу нікого не стрічав? — і глянула довкола.

— А тут нікого бути не може, бо цю галяву знаємо тільки я і мій друг Буцик.

— А тепер, виходить, і я знаю вашу галявку?

— Виходить, що так. Але як же ти тут опинилася?

Тоді Люська вийшла з-за куща і розповіла Бурмосикові все-все: і про цукрового півника, і про велику кулю, і про хитрого Толябуна.

— Аби ти знав, — закінчило зайча, — як він ревів од люті, коли я показала йому язика. Люба матуся, якби вона не навчила мене так прудко бігати... Люба матуся, — повторила Люська і заплакала.

— Ну, не треба, — розгублено мовив Бурмосик, підступаючи до неї. — Перестань-бо!

Та Люська не вгамовувалась.

— Лю-ю-ба-ба...

— Яка баба? — спитав Бурмосик.

— Лю-лю-ба-ба ма-ма-туся, — проривалися крізь плач Люсьчині слова. — Д-де-де ти-ти те-те-пер?

— Та де ж, як не в вашому лісі, — запевнив її Бурмосик. — Чекає на свою донечку.

— А до-до-донечка д-де-де? — схлипнула Люська.

— Та де ж, як не в нашому лісі, — одказав Бурмосик.

— А ма-матуся ж не-не знає, що лі-ліс цей тут і що я-я-я в ньому.

— Та й справді! — вигукнув спантеличено Бурмосик.

— А я ці-цілий д-день б-бігала куди очі ба-ба-бачать і не знаю, д-де мій ліс.

— Та й то правда! — ще більш спантеличено вигукнув Бурмосик. — От халепа!

Він підійшов до дівчинки й погладив її по голівці, — одне вушко в Люськи опустилося на лоба, друге стирчало.

— Знаєш що, — мовив Бурмосик. — Я саме збирався на косовицю до Буцика — допомогти йому запасатися сіном на зиму. Ходімо й розповімо йому все-все. Може, він зарадить твоєму лихові. А поки що візьми-но підкріпися трохи. — І песик простягнув Люсьці кошик із суницями.

Розділ III

А тим часом Толябун, наморившись од цілоденної гонитви за Люською, хропів у гущавині, аж гай гудів. Йому снилася повна жахів подорож на повітряній кулі, коли він, здавалося, щомиті міг випасти з кошика, розбитися об стрімкі скелі, потонути в океанських хвилях або ж просто наштрикнутися на гілки дерев. Та куля щасливо приземлилась, і ось він женеться за тим куцохвостиком, а ось уже зайча показує йому з-за дерев язика. Рикнувши від образи, лев здригнувся уві сні й розплющив очі.

Сонце пробивалося крізь верховіття, співали пташки, у повітрі танцювали метелики. Толябун уже був відкрив пащу, щоб заревти на весь ліс, — його все те страшенно роздратовало, — коли

раптом до нього долинуло якесь порипування, чийсь кроки і неголосний хриплий спів:

Через те, що без води
І не туди, і не сюди.

— Ану-ну, побачимо, хто то такий, — мовив до себе Толябун і, закривши пащу, визирнув із заростів.

Стежкою сунув Вовчисько у ковбойці із закачаними рукавами, в старих вишмаруваних джинсах, з брилем на голові. Він пхав поперед себе візок. На візку лежала бочка.

«Ти ба!» — здивувався лев і, зачекавши, поки Вовк проїде, гаркнув йому в спину:

— Грр!

— Ой! — зойкнув Вовк і гепнувся на землю. Із перехиленої бочки на штани йому хлюпнула вода.

— Здоров, братику! — крикнув лев, виходячи із засідки.

— Привіт! — підвівся Вовк, вдивляючись у незнайомця.

— Я тебе одразу пізнав...

— А я тебе ні, — сухо кинув Вовцюга, обтрусив штани і взявся за ручки візка.

— Стій! Куди ж ти?!

— На кудикину гору, — відповів сіроманець.
Як видно, він не дуже був схильний до розмов.

— А що там таке? — спитав лев. — Я теж хочу.

Прилетівши здалеку, він не дуже розумівся на тонкощах тутешньої мови.

— Що треба! — відрубав Вовк. — Тобі яке діло? Іди собі своєю дорогою. Я ж тебе не чіпаю.

— Ах ти ж задрипанцю! — скипів Толябун. — «Що треба!» Та ти знаєш, із ким маєш справу? Я цар звірів!

— У нас царів немає! — Вовк штовхнув візка. — Кожен собі хазяїн.

— Та почекай же, — заступив йому дорогу лев. До такої мови він не звик у себе в джунглях. — Ми ж із тобою начебто родичі, а ти мене так стрічаєш.

— Родичі? — здивувався Вовк. — А ти хто ж такий?

— Я — лев. Чув, мабуть?

— Та чув... Звідки ж ти тут узявся?

— Отож-бо! З Африки самої. Прилетів до нас один, увесь біноклями обвішаний, компасами... Я його з'їсти хотів, але спершу дай, думаю, перевірю, що в кошику лежить, який до повітряної кулі прив'язаний. Заліз іздуру, а куля та знялась і залетіла аж до вас.

— З'їсти, кажеш, його хотів? — похмуро перепитав Вовк. — Я теж якось на дівчинку надибав. Як її звали — забув уже: чи то Червоний Каптурик, чи Беретик. Не пам'ятаю. «Я, — цвіргоче, — до бабусі йду, а бабуся в хатці живе. Треба за мотузку смикнути, дверцята й відчиняться». Я й попхався туди. Бабцю проковтнув, окуляри її нацупив, лежу — онучку чекаю. А онучка — не в тім'я бита, мисливців навела. Ті як пальнули з обох цівок! Що там було — страх. Відтоді я людей не чіпаю. Не-е, нема дурних. І тобі не раджу.

— Еге, бачу, не пощастило тобі, — співчутливо промовив лев. — Ну, а я таки з'їв би отого, та хто ж знав, що куля полетить.

Толябун вирішив не розказувати, як усе було насправді.

— А тепер що ж думаєш робити? — поцікавився Вовк.

— Погостювати трохи хотілося б. Добре у вас тут. Не жарко. Та нема де жити, нема чого їсти, — поскаржився Толябун, з надією зиркнувши на Вовка.

«Еге, його пусти! — тим часом думав Вовк. — Такому їжі не настачишся. Он мордяка — хоч об дуба бий».

— Мені багато й не треба, — правив далі левисько. — Хоч би зайчатко якесь чи козенятко, а можна й баранця...

— Охо-хо, баранця, — зітхнув Вовк. — Яюсь я перестрів одного. А він мені: «Роззявте, — каже, — пашу, я в неї сам стрибну, щоб вам зручніше було». Я, дурний, і роззявив. А він як розбіжиться, як буцне мене тими рогами. Ой-ой-ой... Що там було! Я відтоді зарікся їх чіпати. Не-е. І тобі не раджу!

— Ти ба! — здивувався Толябун. — Ну й не таланить тобі! Але я буду не я, коли оте кляте зайчисько не спіймаю. Воно мені буде язика показувати! — затрусився він од неприємної згадки. — А тоді можна й додому.

— О, правильно! — пожвавішав Вовк. — У гостях добре, а вдома краще — це всяк знає. Ходімо зараз на ту кулю подивимось. Треба — відремонтуємо. Сядеш на неї і тютю додому. Що тобі тут робити?

— Еге, тю-тю! А керувати нею я вмію? А коли ще далі мене занесе, на Північний полюс? До білих ведмедів! Дуже треба. Я вже тут побуду трохи. А тоді й додому, своїм ходом. Ну то як, приймеш?

— Та прийму вже, — знехотя погодився Вовк, бо зрозумів, що так просто од лева йому не відкараскатись. — Із радістю. — А сам подумав: «Прилетів же на мою голову і на мою шию».

— А нащо ти оце воду тягаєш цілими бочками? — поцікавився лев, крокуючи поруч.

— А що ж, відрами? Поки поллєш усе, так ухекаєшся, що ого-го.

— Що поллєш?

— Та город же. Город у мене. Бурячки, петрушка, часник, бодай йому лиха година.

— Город? — аж зупинився лев. — Так у тебе город?

— А ти що, глухий? — чемненько озвався сіроманець.

— І ти його поливаєш?

— Поливаю, бодай воно все засохло!

— А навіщо?

— А їсти щось же треба? Траву, може? Чи листя? Повітрям мені харчуватися? Отож і готую борщик, картоплю варю.

— Оце так-так! — проказав Толябун. — А дичина? Та, зрештою, підбіжи до сільця та вхопи курку чи порося яке.

— Е-е, — протягнув Вовк, — були тут поросята. Троє. Зачинились у будиночку, і ніяк їх не візьмеш. Поліз я через димар, а вони казан на вогонь поставили. Я прямісінько в окріп. Ошпарився увесь.

— Та що це в тебе всі пригоди якісь нещасливі? Аж за серце хапає.

— Ти краще вхопив би за ручки та поміг мені,
— невдоволено буркнув Вовк.

— А, давай-давай, — погодився лев.

Отак, штовхаючи поперед себе візок із бочкою, вони прибули на Вовкове подвір'я.

— Ну й гидота! — казав лев, наминаючи картоплю. — І як ти їси її?

— А так, як і ти! — буркнув Вовк. — Гидота-гидота, а чавунця як не було.

— Голодний дуже. Ото й їм.

— А я ситий?

— Якби ж оце м'яся! Свіженьких відбивних чи котлеток пательню, ум-м... Або качечок, запечених у глині.

— Ех-хе-хе, — і собі зітхав Вовцюга. — Де вони, ті золоті часи? Я вже давно вегетаріанцем став. Ти присоли, присоли, воно смачніше буде.

— Ну, я розумію, — мовив по хвилі Толябун. — Я тут звір новий. Але й то, бач, мало те зайчисько не вхопив. А ти! Ти ж старожил, то чом оце на овочах гибієш?

— Отож бо й воно, що новий, — зітхнув Вовк. — Не знаєш нічого. Тут, брате, такі діла, що зарікся я м'ясо й рибу їсти.

— Щодо м'яса — зрозуміло. Ну, а рибу чого ж?

— Та розумієш, лисиця якось піддурила. «Іди, — каже, — на річку, встроми хвоста в

ополонку та й наловиш рибки». Я й пішов, а хвіст мій...

— Та годі, годі, — урвав розповідь лев. — Слухати не можу. Знов у дурні пошився. Ну та нічого. Нас тепер двоє. Не хлопці, а орли! Герої! Голодні не будемо. Я собі тут план один прикидаю. Тільки кебету треба мати, а не в окріп лізти. Ще про нас заговорять. Усі в нас отут будуть! — стиснув пазурі в кулак.

«Добре йому поради давать, зайді африканському, — подумав Вовк. — Ще невідомо, до чого мене ця дружба доведе». Але вголос сказав:

— Добре було б. А то вже на смик перепався.

— Хо-хо, на смик! — зареготав лев. — Видать, тобі петрушка на користь іде. Здоровий, як бугай.

— Та де там здоровий, — одмахнувся Вовк, але потай таки зиркнув на свої біцепси.

«Таки є, є ще сила молодецька», — вдоволено подумав.

— Слухай, — мовив, — а що це ти про зайча якесь увесь час торочиш?

— Та розумієш, — зам'явся лев. — Втекло, капосне, од мене, десь тут бігає. Все одно спіймаю, аби тільки дороги додому не знайшло. Мале, мале, а язика вже навчилось показувати. «Толябун, — каже, — по-нашому значить Толик». Я йому покажу Толика! Я од злості навіть дерево обдряпав.

Чекай, а чи по ньому воно не здогадається, звідки ми прибігли, не втече додому?

— Ну то не біда, — засміявся Вовк. — Слухай-но.

І хоч поблизу нікого не було, він зашепотів щось левові на вухо.

— О, молодця! — похвалив той. — Здорово придумав! Я ж казав, що вдвох ми — сила. То ходімо!

І обоє подалися з хати.

Бурмосик з Люською обминали просторе поле, що рясніло яскравими квітами.

— Ой, які гарні квіти, — мовило в захваті зайча. — Було б у нас більше часу, я обов'язково назбирала б оберемок.

— Запам'ятай це місце, — мовив серйозно Бурмосик, — і обминай його десятою дорогою.

— Чому?

— Тому що насправді це не поле, а Страшне болото, і сюди ніхто ніколи не потикається. Поглянь он туди, — вказав лапкою Бурмосик.

Вдалині, посеред болота, клубочився і здіймався угору густий туман.

— Там, щоб ти знала, живе Болотяник, який заманює в трясовину, тож ніколи не гуляй у цих місцях, якщо не хочеш потонути.

— Ой, як страшно, — притулилась Люська до Бурмосика, — а який він, цей Болотяник?

— Це таємниця, і ніхто не знає її. Та, мабуть, ніколи й не знатиме, бо він не виходить із туману, а тільки вряди-годи квилить — так жалібно й моторошно водночас. Того ж, хто піде на поклик, враз засмокче.

— Добре, що ти попередив мене, — притихла Люська. — Але які гарні квіти, — додала з жалем. — Так і хочеться сплести з них віночок.

— Може, зайдемо до нас, і ти поїси? — запропонував Бурмосик.

— Ні-ні, — заперечило зайча. — Ти ще не знаєш, скільки часу я можу бігати, гратись, зовсім не відчуваючи голоду. Ходімо швидше. До того ж, у нас майже повен кошик суниць.

— Так-то воно так, але ж суниці я ніс для Буцика. Та й після того, як ти пригостилася, їх уже не майже повен кошик, а майже півкошика. Ну гаразд, вистачить, — і вони заспішили на посвист Буцикової коси, що вже линув із-за дерев.

Розділ IV

Буцик саме кінчав косити й збирався трохи передихнути, перш ніж класти сіно у вал очки, коли угледів Бурмосика. Поруч із ним весело дріботіло зайчєня.

— Добридень, Буцику, — наче до давнього знайомого, привіталася Люська. — Я ваша нова подружка.

— Я знайшов її на Суничній галяві, — пояснив Бурмосик.

— І як же ти опинилася в наших краях? — спитав Буцик. І Люська розповіла про свою скруту.

— Ваш ліс теж хороший, але ж він для мене зовсім чужий. Так, зовсім чужий ліс, — закінчила вона і схлипнула.

— Стривай-но, — мовив Буцик. — А як світило сонце, коли ти бігла од лева?

— Яскраво.

— Я не про те. Звідки воно світило?

— Спочатку в ліве очко, потім у праве, — чи, може, навпаки? А потім у обидва, а потім у спину, а потім... Я вже не пам'ятаю. А навіщо це тобі?

— Бо якщо сонце світило тобі в праве око, значить, ти бігла звідти, — вказав Буцик рукою. — А якщо в ліве, — то он звідки. Зрозуміло?

— От бачиш! — скрикнув Бурмосик. — Я знав, що Буцик обов'язково щось придумас.

— Авжеж, — озвалася Люська. — Але я не пам'ятаю: я була дуже налякана.

— Так-так, — замислився Буцик. — Налякана. О! А що ти, кажеш, побачила, коли озирнулася вже в нашому лісі?

— Як Толябун дряпав дерево, аж кора на всі боки летіла.

— От по цьому дереву ми й дізнаємося, звідки ти прибігла. Що ж, на сьогодні, певно, досить, — глянув він на скошену траву. — Ходімо!

Довго шукати не довелось.

— Ось, здається! — крикнув Бурмосик.

— Ой-ой-ой, — наблизившись, похитав головою Буцик. — Не хотів би я опинитися в таких пазурах. Зате тепер ми знаємо, звідки прибігла Люська. З півночі.

— Хіба, — здивувалась Люська, — а мені здається, із заходу.

— А по-моєму, вона прибігла з півдня, — докинув Бурмосик.

Друзі презирнулись.

— То звідки ж я прибігла? — сумно запитало зайча.

— Звичайно, у школі нас учили розпізнавати сторони світу, — сказав Буцик, — та я вже забув, як воно робиться. Адже два місяці тривають канікули. Є така штука, — мовив він по хвильці, — яка визначає оці самі сторони світу. От тільки як вона зветься? Бомпас чи момпас...

— Може, монпансьє? — облизнулась Люська.

— Або «Золотий ключик», — і собі підхопив Бурмосик.

— Та ні, цукерки тут ні до чого. О, згадав! Компас! Якби ми його мали, то одразу ж визначили б, звідки ти прибігла.

— А де ж ми його візьмемо? — посмутнішало зайча.

— Компас у нашому лісі має тільки дядько Кажан. Він літає вночі, тож без компаса йому не обійтись. Але навряд чи дядько погодиться його позичити.

— А ми дуже попросимо, — сказала Люська.

— А цур тобі! — почули друзі, підходячи до граба, на якому жив дядько Кажан. — Щоб тобі печінки поодбивало! Щоб ти до кінця днів своїх голодний ходив! Щоб тобі живіт здуло! Щоб тобі ребра позападали! Щоб ти...

— Ой, як смішно він висить! — зареготала Люська. — Дивіться — догори ногами!

— Цить, — зашепотів до неї Буцик. — Що ти тямиш! Якщо дядько почує тебе — нічого не дасть. Для кажанів це нормально. Ану, разом...

— Доброго дня, дядечку! — дружно гукнули всі трое.

— Га? — озвавсь Кажан. — Хто це до мене привітався? Так світло, що нічого не бачу. Це ти, Бурмосику? Ти, Буцику? А хто ще з вами?

— Це Люська! — мовив Буцик.

— Здрастуйте, дядечку, — ще раз поздоровкалась Люська. — Так здорово ви висите на гілці. Ой, якби я так уміла!

— Еге ж, — одразу полагіднішав старий. — Звісно, не одній тобі — всім так хотілось би, та не в кожного вийде. Смішно навіть подумати, як ви всі відпочиваєте. Ну, а що вас привело до мене?

— Розумієте, дядечку, — пояснив Буцик. — Ми оце засперечались, де яка сторона світу. Чи не змогли б ви на півгодинки позичити нам свого компаса?

— Е-е, — схитнув головою Кажан. — Вам компас для іграшок, а я без нього літати не можу. Зіпсуєте — а я потім заблукаю. Ще до Болотяника втраплю. Не дам!

Довелося розповісти Кажанові про Люсьчину пригоду.

— Це інша справа, — мовив дядечко. — Та однак компаса не дам, а от полетіти з вами можу. А щоб йому живіт до спини присох, щоб йому...

— Кому це? — поцікавилася Люська.

— Та кому ж, як не отій почварі, — одказав Кажан.

— Почварі? — презирнулися друзі. — А на що вона схожа?

— Та таке щось жовте, з хвостом, і реве — не приведи господь...

— Толябун! — скрикнуло зайченя.

— Лев? — вихопилось у Бурмосика.

— Еге ж, лев, а-ах, — позіхнув Кажан.

— Зараз засне, — прошепотів Буцик і закричав: — Дядьку Кажане!

— Що? — розплющив той уже було склеплені повіки.

— Та ви ж обіцяли про лева розповісти.

— Про якого лева?

— Про того, що недавно тут пробігав.

— А-а-а, — згадав старий. — Щоб йому живіт до спини присох!

— От-от! Що ж він зробив?

— Значить, діло було так, — почав Кажан. — Уранці я повернувся з болота, куди літав на полювання. Там, коло берега, комарі особливо смачні. Такі жирненькі, вгодованенькі, тож наївся досхочу. А вдень же, звісно, треба поспати, — вів далі дядько. — Отож я прилетів, умопився на своїй гілочці й заснув. Через деякий час прокидаюся од того, що неподалік хтось голосно гарчить. Розплющую я одне око, придивляюся — стоїть перед сусіднім деревом оця ж чума. Затим загнав у стовбур свої пазуриська й дряпає — аж я на гілці весь затрусивсь. «Гей ти, — крикнув я, — ану забирайся звідси!» Та він і оком не зморгнув, орудує пазуриськами — аж навколо все куриться. А тоді мовив Вовкові — той вовцюга теж тут крутився: «Ще дерева зо три — й вистачить. Хай

тоді пошукає, звідки прибігла». А потім обоє подалися геть... А-ах, — позіхнув Кажан і заснув.

— І зовсім цей лев не дурний, — мовив Буцик, коли йшли назад. — Таке придумати — обшкрябати ще кілька дерев. Спробуй вгадати, де оте, найперше.

— Ех, якби я вчилася в школі, то зразу сказала б, де мій ліс, — схлипнула Люська.

— І Вовк до нього пристав, — нагадав Бурмосик. — Швидко вони знюхались. Тож треба стерегтись. І необхідно попередити всіх у лісі. Адже це велика небезпека.

— Ти не побивайся дуже, — звернувся до Люськи Буцик. — Поживеш трохи в нас, а там щось надумаємо. Неодмінно. В гурті воно й веселіше.

— І безпечніше, — додало зайча. — І мені можна буде цілий день рвати квіточки?

— Гм... — розгубився Буцик. — Ну, якщо...

— Дуже добре, — зраділа Люська. — А як ви думаєте, мені у вас сподобається?

— Сподіваємося, — почулось у відповідь.

Друзі ступили на лужок, де стояла їхня хатка, та жоден не помітив, що в густій ліщині світять за ними дві пари жадібних і голодних очей.

— Ой, яка троянда! — скрикнула в захваті Люська, вздрівши куц троянди коло ганку. — Вона майже така сама гарна, як і я, — і полізла в

кишеньку по дзеркальце. — Так, якби їй ще мої вушка.

— Так троянд же з вушками не буває, — здивувався Бурмосик.

— Значить, я єдина така гарна на весь ліс, — одказала Люська. — Що ж, непогано, — мовила, роздивившись у хаті.

— А що ви читаете? — поцікавилось зайча, забачивши на столі грубеньку книжку.

— «Три мушкетери». Дуже цікаво. Хочеш послухати?

— Хочу, — підсунуло ослінчик ближче до столу.

— Де ми зупинились учора? — спитав Бурмосик.

— Там, де про королеву і дорогоцінності.

— А... Так-так. Гм... Гм... Ось. Ну слухайте.

І Бурмосик почав читати.

Спливав час... Налилося темінню вікно й знову посвітлішало, полите місячним сяйвом, коли Бурмосик відклав книгу.

Люська не зворухнулась: сиділа, підперши голову лапками.

— Бідне дівча, — шепнув Буцик Бурмосикові, — думає, певно, про свою домівку, — і гукнув: — Люсю, час уже спати.

— А, так, це я замислилась. — Люська підняла на них свої великі чисті очі й замріяно

мовила: — А як ви гадаєте, мені личили б брульянти?

— Брильянти, — поправив її Буцик, — або ж діаманти.

— Хай так, — відповіла Люська. — Я думаю, личили б. — Потім глянула у вікно й спитала: — А у вас є друга лампа, бо понад усе в світі я боюся темряви?

— Є, — одказав Бурмосик. — На горищі. Треба буде завтра дістати. А поки вкладатимешся, можеш узяти оцю.

— Я примощу її отут, — сказала Люська, ставлячи лампу на краєчок лави, — щоб світло падало в обидві кімнати.

— Не став, — застеріг Буцик. — Лава хистка — лампа може впасти і станеться пожежа.

Та Люська не послухала: вона розглядала себе у дзеркальце. Нараз од удару ломаки вікно розлетілося вдрузки; у нього всунулася страшна Толябунова пика і радо ревнула:

— О-о-о! Який пейзаж! Іди, Вовцю, поглянь! Тут вони всі. Ух ви ж мої мацюпусінькі! Ух я ж вас зараз!

Друзі завмерли з жаху. У вікно впхав свою мордюку ще й Вовк і, висолопивши язика, ласо поводив очима по кімнаті.

Од невимовного переляку коліна в Люськи підігнулись, і вона так і сіла на лаву, на самий край.

У ту ж мить другий кінець лави, переважений зайчам, підскочив угору, і лампа, що стояла на ньому, майнувши жовто-червоною дугою в повітрі, шугнула у вікно, луснула по мармизі Толябуна й розбилася, розбрижуючи довкола вогняні бризки. Заверещавши, мов недорізані, лев і Вовк кинулись навтьоки.

Бліда як крейда, Люська підвелася з долівки, взялася тремтячими руками в боки й гордо мовила:

— От-т ба-бачите! А ви к-казали: не ставити лампу на лаву.

Розділ V

Зранку Буцик із Бурмосиком заходилися зміцнювати хату. Вони поставили на двері здоровенний засув і набили по грубезній дошці на вікна ізсередини. Тепер у вікно могла пролізти хіба що Люська. Потім вистругали три довгі списи і прикріпили на кінці по гострому цвяху.

— Якщо вони нападуть на нас знову, будемо захищатися, — мовив Буцик. — А як тільки скосямо сіно, рушимо шукати Люсьчину маму. Згода?

— А що я робитиму в цей час? — спитало зайча.

— Ти можеш ходити з нами.

— Але ж я не вмю косити.

— Тоді гребтимеш.

— Я, мабуть, не навчуся. Це так складно, — відповіла, позіхаючи, Люська.

— Зрештою, ти можеш складати сіно в копички, — запропонував Буцик.

— Знаєте, я придумала, — сказала Люська. — Не всім же заготовляти сіно. Комусь треба лишатись і на господарстві. Хай це буду я.

— Що ж, думка хороша, — погодився Буцик. — То ми пішли: діло не жде. А ти не виходь із хати. Так буде безпечніше.

— Та ті бандюги сюди вже не поткнуться, — зухвало запевнило зайча. — А як спробують, то я їм оцим списом добряче шкури попроколюю.

— У цьому я, звичайно, певен, — сказав Буцик, — тільки ти вже краще не виходь за двері.

І вони з Бурмосиком пішли.

Деякий час Люська тинялася по хаті, трохи посиділа на лаві, затим дістала своє дзеркальце і довго чепурилась. За тином весело шуміли дерева, перемовлялися пташки, м'яка трава рясніла квітами, і нараз Люська відчула, що їй сумно.

«Так мені й сидіти цілий день у хаті? — подумала вона. — Піду хоч віночок сплету...»

Розміркувавши так, зайча вхопило свій спис і югнуло на луг, аж вітер засвистів.

Коли друзі повернулися під вечір з косовиці, Люська у віночку з лугових квітів і в намисті з

ожини сиділа за столом, дивилася в своє люстерко й виспівувала на весь голос:

Бо моя врода
То є чистая вода,
То є бистрая вода
Синіх гір.

— У пісні трохи не так, — поправив її з порога Бурмосик. — «Бо твоя врода».

— Ой, здрастуйте! — підхопилася Люська. — Я знаю, але «моя врода» мені більше подобається. Ну як, схожа я на королеву?

— Чиста королева, — погодився Бурмосик, зазираючи в піч. Але даремно шукав він якогось чавунця з варивом. У печі навіть не топилося.

— Чиста тобі королева, — повторив він уже не так бадьоро й зітхнув. — А їсти хочеться!

— І мені вже хочеться, — радо підтримало зайча, не одриваючи погляду од дзеркальця. — Насилу вас дочекалась.

— А що ж їсти? — запитав Бурмосик.

— Справді що? — й собі поцікавилась Люська.

— Нічого ж немає!

— Дійсно. Немає.

— І ніхто за всенький день не здогадався зготувати хоч що-небудь? — подав голос Буцик.

— А хто ж міг зготувати, — здивувалася Люська, — коли в хаті нікого не було? Ви косили, а я рвала квіточки. Правда ж гарні? А ми сьогодні будемо читати?

— Щось на голодний шлунок не дуже хочеться, — відповів Буцик.

З'ївши по скибці хліба з чаєм, друзі лягли спати, сподіваючись, що хоч завтра матимуть кращу вечерю.

Але на завтра їх чекало те саме.

Ще здалеку, повертаючись додому, косарі почули життєрадісний спів:

Бо моя врода

То є чистая вода...

Цього разу на голові в «королеви» красувався віночок волошок, але їжею в хатині й не пахло.

— Ой, гляди, — сказав голодний Бурмосик. — З неробами часом трапляються усякі неприємності.

— Так неробам і треба! — озвалась Люська. — А нам із вами чого боятися, крім вовка й лева, звичайно. Адже ми завжди при ділі. Правда, мені гарно в цій короні? — спитала Люська. — Чомусь ви не раді...

— Раді-раді, — озвався Бурмосик. — Навіть дуже, — й заходився розтоплювати піч.

— Ти сказав би їй що-небудь, — говорив Буцикові Бурмосик, коли вони вкладалися спати. — Хай хоч трохи нам допомагає...

— Та якось незручно. Все-таки наша гостя. Бідна дівчинка! Вона так натерпілася через того лева. Хай мине день-другий.

Та минуло кілька днів, а по зайчаті не видно було, щоб воно дуже журилося. До роботи Люська й не думала братися.

Тоді вночі, як усі поснули, Бурмосик поліз на горище, де у скриньці в нього лежали всякі дуже потрібні речі — гайки, шурупи, цвяхи, мотки дроту, — і видобув із тієї скриньки шматочок кривого дзеркала. Цей шматок подарував йому минулого літа директор заїжджого цирку за те, що Бурмосик допомагав розставляти стільці. Саме в останній день, коли артисти пакувалися в дорогу, одне велике криве дзеркало з кімнати сміху розбилося.

Навшпиньки Бурмосик прокрався до Люсьчиної кімнати, узяв зі столу її люстерко і, притуливши до того уламка, провів чотири рази склорізом. Ще мить — і він уже тримав два невеличкі, однакові за розміром дзеркальця. Але одне було правдиве, а друге — криве, хоча на вигляд вони нічим не відрізнялися.

Залишивши на столі криве дзеркальце, Буцик сховав Люсьчине і ліг спати.

Лише місяць, що зазірав у вікно, бачив те. Але місяць, як відомо, бачить усе, що діється вночі, а говорити не вміє.

Прокинувшись, як завжди, о тій порі, коли тіні од сонця найкоротші, Люська полежала ще трошки, вирішуючи, з яких квітів вона сьогодні сплете віночок, тоді скочила з ліжка, наспівуючи, сягнула по дзеркальце й заглянула в нього. Але що це? Замість її, Люсьчиних, великих очей на неї дивилися манюсінькі свинячі очка, а під ними висіли щоки-пампушки. Її акуратненький ротик тепер роззявлявся до самих вух, здоровенна голова трималась на шийці-сірнику. То була якась потвора!

Затремтівши від жаху, Люська випустила дзеркальце з рук. Вона обмацала свою мордочку, шию, вуха — на дотик усе здавалося таким, як було, але, поглянувши в дзеркальце знов, Люська зрозуміла, що вся її врода кудись зeszла.

Опустивши голову на лапки, зайча гірко заридало. «Вже не співати мені так весело, — думало воно, — не вистрибувати на одній ніжці, не плести віночків — навіщо вони тепер! А як я з'явлюсь на очі Буцикові та Бурмосикові?

Вони мене тепер не любитимуть. І мама не впізнає свою доньку. Мало того — всі сміятимуться з мене. — І раптом згадала натяк Бурмосика на те, що з неробами трапляються усякі неприємності. —

А я ж труджуся цілісінькими днями... Цілісінькими днями...»

І тут Люська спохватилася, що ніхто за її життя не називав ще цілоденні гуляння, співи й збирання квітів — роботою. Вражена своїм відкриттям, вона ще довго сиділа на лаві. Підвелась, обмотала голову рушником і знову сіла. Тоді схопилась на рівні ноги, внесла дров, розтопила піч. Люська не вміла готувати, але не раз бачила, як це робила її матуся.

Смерком на стежці, що вела до хатки, з'явилися дві постаті. Одна несла лопату, друга — моток мотузка й сокиру.

— А вони точно тут ходять? — почувся левів голос.

— Аякже! Три дні вистежував! — відповів йому з темряви Вовк. — Дівчисько все по лісу тинялося: назбирає, знаєш, квітів цілий оберемок, вмоєть на маківці та й ходить собі, у дзеркальце милується. Якби ж то не опіки, я її враз би схопив. А то сам знаєш: півтора тижня лежав, рани вигоював. Хіба тепер прудко побіжиш? Раз зовсім близько од мене була — я по-пластунськи підкрався ззаду, а тут вона, як на зло, своє дзеркальце витягла і ненароком сонячного зайчика мені просто в очі. Налетів зосліпу на мурашник, та і зараз ще покусаний увесь. Отож і кажу: дівчисько все по лісу

тинялося, а це з двору не потикається. Обмотало голову рушником і вчора цілий день город пололо.

— Ну й дурний, — озвався Толябун. — Хитрістю треба брати. От вони, скажімо, цією дорогою ходять, а я їм пастку і влаштую. Зайча, кажеш, у дзеркальце задивляється? От навколо нього й крутитися треба. Слабке місце шукать. Не в хату лізти напролом, а зробити так, щоб само з хати виткнулось. Зрозумів? Е-ех, щось не видно живності у твоєму лісі, — бурчав лев. — Куди вона вся поділася?

— Зачаїлись усі, не розумієш хіба? Ревеш, як навіжений. Казав же тобі, щоб не галасав. Не слухаєш. Ото й позалазили всі у нори, поховалися в хащах. Як тепер до них добратися?

— Бояться, значить, — зрадив лев. — Чують героїв. Спершу цих трьох з'їмо, тоді решту, а потім до мене в Африку гайнемо. Порядок встановлювати! Панувати! Гиги! А то вже скучили по мені, мабуть, любі звірятка. Ой! Все тіло болить після того клятого гасу. Вся шкура у вавках. Це ж треба — лампою швиргатися. Стій! Отут, здається, підходяще місце!

Лев увігнав лопату в землю.

— Зараз ми їм таку гойдалочку встругнемо, — вів далі. — Вирубай-но поки ломаку, чи що.

Сокира загупала по деревині.

Лев тим часом зробив на мотузці зашморг, закинув його на верхівку дубочка й потягнув до себе. Петля міцно обхопила дерево.

— Готово! — підскочив Вовк.

— Добре! Ану, давай разом потягнемо.

Дубок хитнувся й похилився.

— Досить! — командував лев. — Тепер обмотай разочок круг кілка. А тут — ще одну петлю і на стежку. О! Притруси глищею. Все! Ха! Диви: досить ступити сюди ногою чи просто торкнутись, як мотузка зіскакує з кілочка, дубок розпрямляється й смикає вгору зашморг разом із тим, хто в нього потрапив.

І Толябун на radoщах почав плигати через голову і примовляти:

З доброї моєї ласки

Не минуть нікому пастки!

Толябун не помилився. Він так захопився, що ненароком черконув по мотузку, й одразу ж страшна сила схопила його за хвоста і потягла вгору. Дико заволавши, левисько все ж устиг зачепитися пазурами за куц і тепер завис у повітрі, пручаючись, що було сил. Але сили були нерівні, та й тонкі гілочки вже тріщали.

— Рубай! Рубай мотуз! — репетував лев. — Чого ти стоїш?

Вовк підняв був сокиру, але враз опустив.

— Зовсім нова мотузка, — мовив із жалем. — Я нею ще ні разу не користувався. Може, краще хвоста?

— Ти що, пришелепку, здурів? Рубай, кому кажу, трясця б тебе захопила!

Вовк нехотя махнув сокирою, і лев гепнувся на землю.

— Хух, — відсапнув він. — Оце так! Мало не зтягло!

— А мотузка ж яка, — зітхнув Вовк. — Золото, а не мотузка, ціни їй не було.

— У-у, довбешка твоя порожня! — визвірився на нього лев. — Мотузки йому жалко. Біжи зараз же по нову!

— Ще й по нову... — скривився Вовк, але Толябун так люто блимнув очима, що той почвалав назад, до хати.

Відпочивши, лев зметикував, що відтято не такий уже й довгий шмат. Тож він знов нагнув дубка, зробив нову петлю й примостив її на стежці. Почекавши ще трохи Вовка, він подався додому. «Стріну дорогою, — подумав. — А не стріну, так пошукає мене й вернеться. Маю час марнувати на того телепня!»

А Вовк тим часом трюхикав з мотузкою не по дорозі, а навпростець, через ліс. Лева на місці він уже не застав і, розміркувавши, що Толябунові

набридли чекати і він гайнув додому, лаючись, і собі повернув назад. Та заледве ступив кілька кроків, як щось міцно вхопило його за ноги й кинуло вгору. І вже там, високо вгорі, Вовк здогадався, що потрапив у Толябунову пастку.

Лев же, анітрохи не турбуючись, що Вовк не прийшов додому, завалився в ліжко, одвернувся до стіни й захропів.

А вранці Толябун, ухопивши ножаку й мішок, почимчикував неквапом із хати.

І вже там, високо вгорі, Вовк здогадався, що потрапив у Толябунову пастку.

Наблизившись до знайомого дубка над самою стежкою, лев кинув погляд угору: в рясному гіллі висіло щось дуже велике. «Ого, — подумав Толябун (сонце світило йому в очі й заважало як слід роздивитись), — вони там, здається, обоє. Оце пощастило». Він потягнув вільний кінець мотузка на себе, дубок нахилився, і просто Толябунові під ноги хряпнувся сплутаний, увесь синій Вовк. Од того дива лев випустив мотузку, і Вовк знову сховався у верховітті. «Це ж він од висіння посинів, — міркував Толябун, тягнучи мотуз. — Невже задушило?» — І коли Вовк удруге бухнувся на землю, черконув ножем по путах.

— Вовчику, ти живий? — спитав несміливо, але той не ворухнувся. Тоді лев завдав собі на плечі бездиханне тіло друзяки й поплентав до хати.

У Вовковій хаті пахло всілякими травами, листям, медом, натираннями й примочками.

— Ну як тобі, легше? — питав лев Вовка.

— Та наче одпустило трохи, — відповів той кволо. Сидів, укутаний ковдрами, на дивані, звисивши ноги. — Та ще й нежить підхопив — цілу ніч на вершечку гойдався. А надворі ж не тепло. Думав — настала моя годинонька.

— Настала! Та хіба для таких героїв, як ми! Нам ще жити й жити! Творити всякі подвиги й творити!

— Ох, ситий я вже тими подвигами, — простогнав Вовк. — ЇСазав же: не треба чіпати. І зарікався не раз, так ото треба було тебе послухати. Даймо їм спокій. Ну нащо вони тобі?

— Це вже справа честі, — похмуро відказав Толябун. — Не вийшло одразу з двома, будемо ловити по одному. Так воно легше. Тільки хитрістю треба. А потім до мене гайнемо, у Афф...

— Ой-йой! — зойкнув раптом Вовк.

— Що таке? — сполошився лев.

— А ти ж оцей тиждень город поливав, поки я до тями приходив? Там же пов'яне все.

— Хіба до того було? Геть забув. Та можна зараз. Ходімо, я поможу.

— Не, зараз не піду. Поки дійдемо, вже смеркне.

— А ти що, темряви боїшся? — зареготав лев.

— Ні, не темряви, а болота, з якого воду набираю. Не так болота, як Болотяника. Його всі бояться.

— Болотяника? Це ж хто такий? — зацікавився Толябун.

— Та невже я тобі про нього нічого не розповідав?

— Ні.

— Е-е, то ти нічого не знаєш. Ну то слухай.

— Ану-ну, — підохотив його лев.

Вовк відкашлявся:

— У нашому лісі, отамо, — махнув лапою, — лежить велике й підступне болото, яке називають Страшним. На вигляд воно зовсім не схоже на болото, а ніби велике поле, поросле травою й квітами. Але то тільки на вигляд. Варто будь-кому пройти по тому полю кілька кроків, як сердегу одразу засмокче підступна драговина. Ще малим кидав я туди всяке паліччя, і воно безслідно зникало в глибині. Навіть жаби не живуть там, а тільки комарі. Мама лякають трясовиною неслухняних дітей, але туди й так мало хто навідується.

Та одного разу трапилось таке, що Страшне болото стало ще страшнішим. Кілька років тому однієї грозової ночі з самої його середини, — звідти, де в тумані бовваніють дерева, — пролунав дужий вибух. А може, то вдарив грім — хтозна! Так от, кажу ж, може, страшного в тому нічого й не було, але відтоді й почалися дивовижні речі.

Мало не щодня чулися з того місця крики: «Сюди! Сюди! До мене! Агов!» — а через деякий час дядько Кажан, полюючи на комарів, ніби бачив постать у білому, яка бігала по твані, вимахувала руками й репетувала. Кажан, правда, недобачає й недочуває, тож міг те все й вигадати. Хтозна... Так чи не так, а відтоді до болота взагалі ніхто не потикається. Поміркуй сам. Хто може бігати по трясовині, наче по твердому, та ще й кричати? Не

інакше — якась мара, Болотяник заманує на грузьке невинні жертви. Ще й понині можна почути іноді ті крики. Тому й побоююсь я підходити до того місця смерком, не те що вночі.

— А може, то марсіянин, га? — несміливо поспитав Толябун. — А ще я десь читав про літаючі тарілки. Може, саме одна така тарілка зламалася й ляпнулась в болото?

— Воно так гахнуло тоді, ніби не тарілка, а цілий баняк!

— Тьху! Та при чому тут баняк! Тобі одне в голові. Скоро вже, крім полумисків, взагалі нічого не бачитимеш. Книжки треба читати. Темнота! У тебе хоч одна є в хаті?

— Аякже! — гордо мовив Вовк. — Аж дві!

Він поліз у закапелок і витягнув на світ потріпані книжки:

— О!

— Ти бач! — здивувався лев. — Дай-но сюди! Так, усе зрозуміло, — сказав, ледве глянувши на заголовки. — «Їстівні гриби» і «Читанка» для першого класу. Годі було від

тебе чогось іншого й сподіватися. Ну, з грибами ясно — ти ж травоїдний, — а «Читанка» навіщо?

— Ге-ге, — засміявся Вовк. — Відібрав у якогось малюка. Я її під чавунець підкладаю, коли їм, бо стіл полірований.

— Зрозуміло, академіку! Слухай, — зблиснули раптом левові очі. — Кажеш, усі в лісі знають про Болотяника?

— Усі, усі.

— І бояться його?

— Ще й як.

— Ідея! — гукнув лев і вискочив надвір.

Ухопив простирадло, що сушилося на жердині, обмотався ним і з криком «Болотяник!» гайнув у хату. Тільки-но його постать у білому з'явилась на порозі, як Вовк заревів:

— Болотяник! Рятуйся! — і метнувся у двері.

— Стій! Ти що, здурів? Це ж я! — вхопив його за хвіст лев, скидаючи з себе простирадло.

— Ху! Ну й налякав! — одхекувавсь Вовк, тримаючись за серце. — Аж душа в п'ятах.

— Якщо вже ти так налякався, — радів лев, — то що буде з отими куцохвостиками! Уявляєш? Та вони заціпеніють од страху! Ось ми їх чим візьмемо!

— То ти хочеш... — почав був Вовк.

— А певно ж! Нацупимо на себе оцю хламиду — і хапай їх голими руками. Молодець я чи ні?

— Молодець! — одказав Вовк. — Стратьог!

Розділ VI

Буцик із Бурмосиком запаслися дровами на зиму і з легким серцем крокували додому, балакаючи про Люську.

— І що найголовніше, — казав Буцик, — ти помітив: останнім часом вона дуже змінилась.

— Таки змінилась, — охоче підтвердив Бурмосик.

— А якою стала роботящою! По хазяйству вже собі раду дає. А як навчилася готувати! Я думаю, таку велику силу має вплив колективу, тобто нас із тобою.

— Але не тільки це, — озвався Бурмосик.

— А що ще?

— Та бач... — мовив Бурмосик. — Е-е... Ти звернув увагу, що Люська ось уже скільки днів ходить із замотаною рушником головою?

— Каже, бідна, що голівка болить. І ліки не допомагають.

— Так знай же, що ніяка голова в неї не болить!

— Не болить? — здивувався Буцик.

— Ні, — відповів Бурмосик. — Просто я підсунув Люсьці замість її дзеркальця — криве, з того уламка, що мені подарували минулого літа циркачі! І тепер вона думає...

— Ай-я-яй, — урвав його Буцик. — Бідна дівчинка! Ну навіщо ж ти так?

— Бо вона нічого не робила.

— Та ми ж і самі чудово обходились. Бідна дівчинка, як їй гірко! Не чекав я од тебе такого.

— Я ж пожартував. А Люсьці од того тільки користь, бо у неї в голові одні тільки квіточки були. Ти ж сам бачив.

— Сьогодні ж розкажи їй про все, — вів своє Буцик. — Вона ж, певно, дуже страждає.

— Та я й сам збирався. Тільки розказувати не буду, а підміню дзеркальце і все.

— Хай хоч так, — погодився Буцик.

Люська із обмотаною рушником головою стріла їх на порозі. У хаті була чисто вимита підлога, вікна сяяли прозорістю, з печі смачно пахло.

— Як вам працювалося? — спитала Люська, насипаючи в тарілки.

— Чудово! — відповів Буцик. — Бо знали, що вдома нас чекає така господинька.

— Та що там, — зашарілась Люська. — Гм... А пам'ятаєш, Бурмосику, ти казав, що з неробами може щось трапитись? Нас це, звісно, не стосується. А чи буває так: потім, якщо цей нероба увесь час робить, то з ним трапиться щось навпаки?

— Авжеж, буває, — швидко відповів Бурмосик, зиркнувши краєм ока на Буцика. — Неодмінно.

— А коли? — нетерпляче згукнула Люська.

— Та... Зовсім небагато часу має минути. Здається, тиждень.

— Ой, завтра якраз тиждень, — тільки й мовила стиха Люська.

А вранці, прокинувшись, вона кинулась у першу чергу до свого дзеркальця і на радощах скрикнула. Замість манюсінських свинячих очок у неї були її, Люсьчині, великі очі, замість щік-пампушок — її колишній ротик, і навіть вушка були її — довгі й пухнасті.

О, як зраділа Люська! Вона знов застрибала на одній ніжці, замахала лапками, закричала «Ура!», тричі оббігла довкола хати, тоді швиденько метнулася за хвіртку й сплела собі маленький, ну зовсім маленький віночок; а наостанок ще й заспівала свою улюблену пісню.

Тоді збігала до криниці, набрала води, кинулась у хату, сягнула на піч по чавунець і... Щось блискуче й маленьке впало з печі на долівку.

— О, та це ж дзеркальце! — вигукнула Люська. — Мабуть, Бурмосик приготував його мені в подарунок і поки що заховав.

І вона вже хотіла покласти дзеркальце назад, але не втрималась і заглянула в нього.

Із дзеркальця на сторопілу Люську глянули манюсінські свинячі очка, під ними висіли щоки-пампушки, замість рота... Та що там казати, ви ж самі знаєте, як усе виглядає в кривому дзеркалі.

Бідна Люська обмацала всю себе, відтак вхопила своє дзеркальце...

І тоді зрозуміла, що вона зовсім не мінялась, а завжди була тим самим маленьким, симпатичним зайчам.

«Виходить, вони насміялися з мене, — подумала Люська. — З мене, з найврод... Ні, просто зі своєї подружки...»

Понуро сиділо дівча.

Зашуміла ліщинонька,
Зашуміла ліщинонька,
Заплакала дівчинонька, —

наче з самого серця полилися тужливі слова, і великі сльози покотилися з Люсьчиних очей на долівку.

Раптом за вікном щось зашурхотіло, і чийсь улесливий голос запитав:

— Хто це співає таку гарну пісню?

Зайча замовкло. Далі втерло сльози й здивовано зиркнуло на вікно. Але там нікого не було.

Минула якась хвилька, і той самий голос запитав іще улесливіше і ніжніше:

— Хто це такий гарний співає так добре таку чудову пісню?

Люська зиркнула у своє дзеркальце і, ледь усміхнувшись, пискнула:

— Це я!

— Та хто ж, хто? — чулося знадвору, і тоді Люська, забувши про всяку обережність, підбігла до вікна, визирнула й повторила, любенько посміхаючись:

— Це я!

Тієї ж миті могутнє лаписько вхопило її за вушка, висмикнуло з вікна, наче моркву з грядки, і вкинуло в мішок.

І вже звідти Люська почула голосний регіт:

— Ще не так заплачеш, моя пташечко. Ти ще не знаєш, що таке плакати, моя гарнюнька.

Вовк перекинув мішок через плече й побіг у ліс. Куди й навіщо — про це Люська могла тільки здогадуватись, але уява її не малювала нічого приємного.

На приятелеві кроки Толябун підхопився з дивана й кинувся до дверей.

— Ну як?

— Приніс, — вишкірився у посмішці Вовк. — Піддурив! Ось маєш, — провів лапою по мішку.

Зайча злегка ворухнулося.